

Over de Bosuilenexplosie in Drenthe en Groningen

Johan Bos

Inleiding

Tot in het begin van de jaren tachtig komt de Bosuil slechts sporadisch voor in het noorden des lands. Het jaar 1990 betekende echter een doorbraak voor een definitieve vestiging van de Bosuil in Noord-Nederland. In dit verslag presenteer ik de resultaten van een inventarisatie van broedparen van de Bosuil in mijn onderzoeksgebied. Sinds 1981 heb ik namelijk gegevens verzameld omtrent het voorkomen van roofvogels en uilen in de gemeenten Haren (provincie Groningen) en Eelde (provincie Drenthe). De totale oppervlakte van dit gebied is zo'n 4500 ha. Hiervan bestaat ca. 400 ha uit bos.

Bosuilen beminnen vooral de oudere bossen, en deze ontbraken tot nu voor het grootste gedeelte in het noorden van Nederland. Maar met het tijden der dagen groeiden ook de Drentse en Groningse bossen. Hierdoor werden geschikte biotopen geschapen voor de Bosuil.

Bosuilen zijn standvogels en erg plaatstrouw. Uit ringonderzoek is gebleken dat jongen niet ver uitzwermen, meestal niet verder dan tien kilometer. Hierdoor zijn geïsoleerde oude bossen moeilijk bereikbaar voor Bosuilen en is daardoor de uitbreiding van de populatie naar het noorden van Nederland traag verlopen.

Methodiek

De meest gebruikte methode om Bosuilen op te sporen was het brengen van nachtelijke bezoeken aan de in het gebied (voor Bosuilen geschikte) voorkomende bosgebieden. Bij zo'n bezoek werd gehoopt roepende Bosuilen waar te nemen. Vooral toen de Bosuil nog dun

gezaaid was werd zelden een uil gehoord. Ook het vocaal stimuleren van Bosuilen met behulp van roepimitatie bracht nauwelijks zoden aan de dijk; zelfs in al vastgestelde territoria werd soms niet gereageerd op de geluiden uit de bandrecorder.

Tijdens inventarisatie van andere soorten (zoals Havik, Buizerd, Sperwer etc.), waarbij bosvinken geheel worden uitgekamd, worden vaak nuttige waarnemingen gedaan die de aanwezigheid van Bosuilen verraden. Dit kunnen bijvoorbeeld vondsten van ruipennen zijn of het waarnemen van pas uitgevlogen Bosuilen.

Als criteria voor het vaststellen van een territorium werden gebruikt:

- roepende mannetjes of vrouwtjes;
- zichtwaarnemingen;
- bedelende jongen;

Hierbij werden waarnemingen in de periode september-december niet meegerekend. Volgens mij kunnen deze namelijk betrekking hebben op zwervende jonge vogels en kan daaraan dus geen enkele territoriale betekenis worden gegeven.

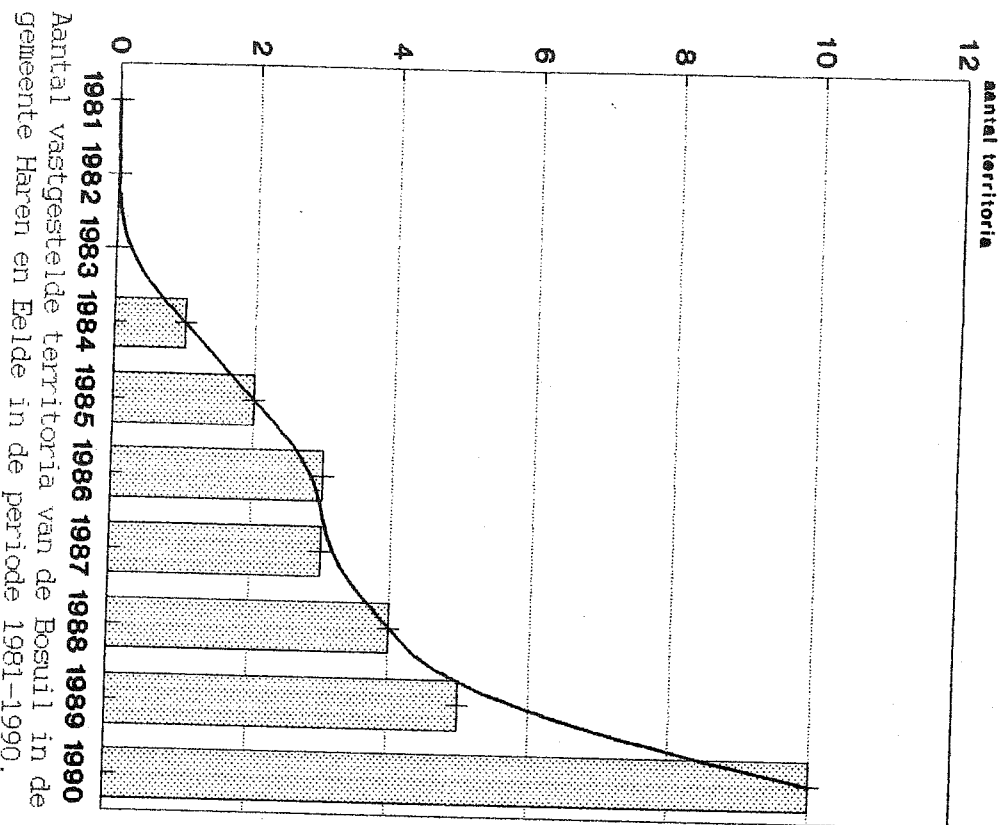
Om een indruk te geven hoe de meeste territoria vastgesteld zijn is in de volgende tabel een overzicht te zien.

Wijze vaststellen van nieuwe territoria bij de Bosuil, uitgesplitst naar jaar.

	voor 1990	in 1990
zichtwaarneming:	2	0
nestkastcontrole:	1	0
roepactiviteit:	2	5

Resultaten

In 1985 werd het (tot zo ver mij bekend) eerste broedvogel van de Bosuil in de provincie Groningen een feit. In een nestkast in Appelbergen werd één jong grootgebracht. Voor 1985 zijn wel waarnemingen verricht, nooit werd echter een zeker broedgeval vastgesteld.

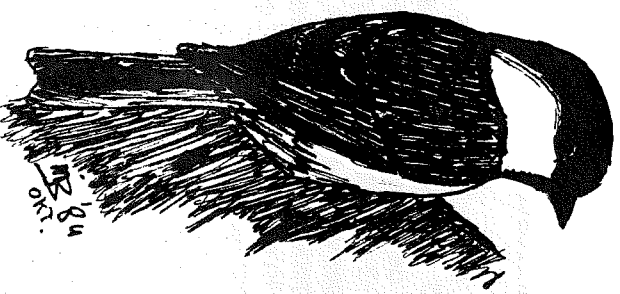

36.

Discussie

Opvallend is de enorme toename in 1990. Hiervoor zijn volgens mij twee mogelijke oorzaken aan te wijzen. Als populaties hogere dichtheden bereiken zullen er meer territoriumconflicten optreden. Derhalve zullen Bosuilen ook vaker hun bekende zang laten horen. Hierdoor is de kans groter dat een territorium wordt vastgesteld. In 1990 viel de ontzettend hoge roepactiviteit op (zie tabel). In de voorgaande jaren zijn er vrijwel zeker paren gemist omdat ze vanwege de lage dichtheid hun zangactiviteiten achterwege lieten.

Een tweede mogelijkheid is het aanwezig zijn van een gigantische influx. Met influx bedoel ik de toestroom van nieuwe (jonge) vogels van buiten het onderzoeksgebied. De meeste jonge Bosuilen zijn afkomstig uit het gebied dat ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt. In dat gebied, met name de omgeving van Schipborg en Anloo, zijn zeker al vanaf begin jaren tachtig Bosuilen aanwezig (eigen waarneming). Het is waarschijnlijk dat daar al vrij hoge dichtheden bereikt zijn en dat de meeste jongen hun onheil een eind verderop zoeken.

37.